

מוזאון וארכיון הרפת ביפעת על שמו של שלמה דורי ז"ל

יוסי מלול - משק הבקר והחלב
hmb-malul@icba.org.il

ענף החלב התברך בפרויקט שלא קיים בהרבה ענפים אחרים - מוזאון וגם ארכיון והכול ממוקם בהתיישבות, בקיבוץ יפעת בעמק. לאחרונה עבר המוזאון שינויים משמעותיים ושווה לבקר ולהתרשם - זה מעניין מאוד וחשוב להסברה החיובית על ענף החלב בישראל

נוספים. התבקש שינוי שירענן את אופי המקום ויצק בו תכנים חדשים שידברו אל הנוער וגם לרפתנים, כדי שיבואו יותר מפעם אחת. אריה שד"ד היה מזריע באגודת "און" בצפון וכיום הוא מרכז את הפעילות החשובה בארכיון הרפת: "ב-1996 יצאתי לגמלאות מאגודת ההזרעה, שלמה דורי פנה אליי והגעתי למוזאון, למדתי את הנושא והתחלתי להתחלה.

הביקורים של רפתנים במוזאון היו 6-8 ביקורים בחודש ובהדרגה התמעטו והגענו לאפס ביקורים - דווקא המושבניקים הוותיקים הגיעו לביקור נוסטלגי.

היה ברור שצריך לעשות מהלך. מאחר ומשרד החינוך מנחה את כל חניכי כיתות א-ו לבקר במוזאון להתיישבות. התבקש לאחד בין שני המוזאונים, הילדים יבקרו למעלה במוזאון ההתיישבות ואחר כך ירדו וישמעו על הרפת. קודם, האגף היה בנוי לאנשי מקצוע בענף וכיום, יש להתאימו לקהל עם ישראל.

הנושא התחיל להתבשל בתקופתו של מאיר בראון כמזכיר ההתאחדות ובהמשך, סוכם אצל יעקב בכר שעד סוף 2010 תישא ההתאחדות בעלויות המוזאון ואחר כך, עלויות אחזקת המקום עוברות לאחריות אחרים, בעיקר למועצה האזורית עמק יזרעאל.

מבנה המוזאון היה שייך להתאחדות ובסוף 2009 עבר לקיבוץ יפעת. אבנר גלילי מיפעת היה הפרויקטור של איחוד שני האגפים והוא שאף לעניין זה עוד מתקופתו של שלמה דורי - התאמת המוזאון לנוער. ההתאחדות ומועצת החלב תמכו בשינוי המוזאון וכך, בשלב ראשון, כיסו את המרפסת ורצפו אותה.

סללו שביל ממוזאון ההתיישבות שחיבר את שני המבנים. לצורך תכנון השינויים הפנימיים - נשכרה חברה חיצונית שעשתה עבודה מקצועית מעמיקה. המוזאון נתמך על ידי משרד החינוך והחקלאות וגם על ידי מועצת החלב.

הילדים והנערים מגיעים למוזאון, יושבים על ספסלים ושומעים הסבר קצר על ענף הרפת בישראל ומסלול ייצור מוצרי החלב. בהמשך, הם מתנסים בחליבה ידנית, עושים גבינה, דייסה ועוברים חוויה מרגשת ומעשירה.

2 יוזמת שלמה דורי ז"ל מיפעת, שהיה בעברו מדריך רפת ומזכיר ההתאחדות מגדל בקר, הוקם בשנת 1986 מוזאון וארכיון לענף החלב בישראל. המוזאון נבנה ביפעת, בסמוך למוזאון הגדול של ראשית ההתיישבות. במבנה המיוחד שתוכנן על פי דגם רפת משנות העשרים,

התבקש לאחד בין שני המוזאונים, הילדים יבקרו למעלה במוזאון ההתיישבות ואחר כך ירדו וישמעו על הרפת. קודם, האגף היה בנוי לאנשי מקצוע בענף וכיום, יש להתאימו לקהל עם ישראל

שכנו יחד מוזאון עם מוצגים שונים - תמונות של מייסדי הענף, ציוד חליבה והאבסה והיה גם חדר קטן ששימש כמשרד וכארכיון, שבו נאגרו כל המסמכים והפרוטוקולים של מוסדות הענף.

רפתנים רבים, אנשי מחקר וגם אורחים חיצוניים הגיעו לביקור במוזאון. טבעה של תצוגה כזו שהיא עוסקת בעברו של ענף ואינה מתחדשת. המוזאון קפא על מקומו ולא היווה אטרקציה למבקרים

מוזאון הרפת ביפעת - דגם רפת של פעם

אריה שד"ר בכניסה למוזאון

"כיום, המוסדות אינם שולחים חומרים לארכיון - אנחנו מושכים דרך האינטרנט את החומר השוטף ולצערנו, פרוטוקולים וסיכומי ישיבות כבר אינם נכנסים לארכיון."
 אריה, שלאחרונה מלאו לו 80, עובד יומיים בשבוע חצי יום. יהודית דקל מיפעת עובדת 4-5 חצאי ימים כ-20 שעות שבועיות. ההתאחדות נושאת בעלות שכרם ובהוצאות התחזוקה.
 יהודית עסקה 26 שנה בחינוך ובהמשך 10 שנים בכלבו יפעת. "אבנר גייס אותי, עברתי קורס ארכיונאים במכללה, למדתי ספרנות והייתי ספרנית של הקיבוץ. הכנסתי חומרים למחשב הארכיון וכיום יש מסמכים שכבר לא קריאים.
 שלמה אסף חומר מארכיונים שונים ומתקופות שונות והכתב הולך ונשחק, צריך לשמור הכול.
 המחשב הראשון נתרם על ידי החקלאית וכעבור שנה וחצי, בערב יום הזיכרון, גנבו את המחשב והיה צריך להתחיל הכול מחדש."

איחולי הצלחה חמים למוזאון במתכונתו המחודש ותודה לכל העושים במלאכה. ■

הובלת חלב בעיזן... האוטו שלנו גדול... והשוואה להובלה כיום

שלמה דורי היה היזם והוגה הרעיון

המוזאון כולו הוכר על ידי ראש הממשלה כאתר מורשת לאומי. מוזאון הרפת זכה להעצמה ולמתיחת פנים שהביאו לרענון ולאטרקטיביות שמושכים יותר קהל לבקר בו

המדריכים, כ-10 במספר, עברו הדרכה בנושאי הרפת וההיסטוריה של הענף והם מעבירים את הילדים בתחנות מעניינות, שמקרבות אותם לעשייה של הענף.

בחגיגות שמחת החלב של מועצת החלב מגיעים ילדים רבים וגם משפחות ושוהים כ-2-3 שעות, עוברים חוויה מעניינת ונהנים מאוד. עיקר הביקורים בחודשים מאי-יוני, בעונת טיולי בית הספר וחלק מהם מגיעים לביקור בכפר ובמוזאון.

פעילות בארכיון

הארכיון נשאר נכס של ההתאחדות והיא נושאת בעלותו. יהודית ואריה סורקים וצורבים את כל המסמכים, על פי הנושאים ומכניסים למחשב. דוד שליט מההתאחדות לקח תכנה מהאינטרנט והתאים אותה לעבודת הארכיון, הוא מלווה פעם בשבועיים את העשייה ובחודשים הקרובים הארכיון יעלה לרשת החלב ויהיה נגיש לכל גולש. כך יש לנו במחשב חומרים על כל מוסדות הענף - החקלאית, ההתאחדות, מועצת החלב, שירותים וטרינריים, אגודות ההזרעה כלכלה ומזונות עד התקופה האחרונה.

7. חנוכת המוזאון 2011

לאחר כמה שנות עבודה והתאמה, הגיעה עת חנוכת איחוד המוזאונים, בנוכחות נציגי המוסדות שתמכו ותמכו בקידום פרויקט האיחוד והשינוי המוזאון כולו הוכר על ידי ראש הממשלה כאתר מורשת לאומי. מוזאון הרפת זכה להעצמה ולמתיחת פנים שהביאו לרענון ולאטרקטיביות שמושכים יותר קהל לבקר בו.

שרה אביזב מנהלת המוזאון חונכת את המיזם המשותף

אבנר גלילי הוביל את הרעיון של שינוי התפיסה של המוזאון

הפרויקט מאוד מורכב ועל כל משחק מחשב צריך לבצע חשיבה מעמיקה ולפתח והכול תהליך שבו בונים בהתמדה. מועצת החלב עזרו בהיגוי ובחשיבה. יחד עם זאת, עברו מעל ל-2,000 בני נוער בשמחת החלב של המועצה ופסח חלב ודבש ועוד הרבה תלמידים בשוטף. מצפים להפעיל את המקום כדי ללמד את ערכו של החלב ותרומתו לבריאות האדם. ■

יש סדנה של פעילות חינוכית - חובצים בחמאה, עושים גבינה וההתלהבות רבה. התומכים היו משרד החקלאות, משרד החינוך, מועצת החלב, ההתאחדות, חמ"ת - חברה ממשלתית לתיירות, שימור אתרי מורשת בעמק שעושים עבודה חשובה מאוד.

יוחנן מעוז - יו"ר העמותה של המוזאון. "ב-2006 התקבלה החלטה לאחד בין המוזאונים, 5 שנים לקח ואיחוד יצא לפועל, כחלק מהמוזאון לראשית ההתיישבות. הוא יהיה אתר מורשת לקיבוץ וגם למושב. הקרדיט מגיע לאבנר. מוזאונים נמדדים על פי כמות המבקרים שמגיעים וזה לא פשוט כי הוא ממוקם בכפר ורחוק ממרכזי האוכלוסייה. הרעיון הוא לשלב בין הפעילות במוזאון, ביקור ברפת יפעת - הגדולה בישראל וסיום במחלבת אלון תבור. וכך, כמות המבקרים תגדל והמסר הוא שהייצור בארץ הוא כאן ולא בעולם הרחב."

אבנר גלילי - יפעת "עבדתי הרבה ברפת, היה לי לעונג לפעול לחידוש התצוגה ופרויקט הנגשה, לפתח מוזאון חי ופעיל של מוזאון ההתיישבות עם ההתאחדות. לפני 3 שנים חנכנו את המבנה ולקח עוד 3 שנים להביא את הציוד. עדיין לא הסוף, אבל טוב לחוש שינויים."

